

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
EVGENIJE TANČEVA
přednesené dne 19. prosince 2019¹

Věc C-511/17

**Györgyné Lintner
proti
UniCredit Bank Hungary Zrt.**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Fővárosi Törvényszék (Městský soud v Budapešti, Maďarsko)]

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitelů – Zneužívající ujednání – Směrnice 93/13/EHS – Článek 4 odst. 1 – Smluvní ujednání, která je třeba zohlednit při posuzování zneužívající povahy – Článek 6 odst. 1 a článek 7 odst. 1 – Rozsah přezkumu zneužívající povahy ujednání smlouvy se spotřebitelem vnitrostátním soudem z moci úřední“

I. Úvod

1. Podkladem projednávané věci je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, kterou podal Fővárosi Törvényszék (Městský soud v Budapešti, Maďarsko) a která se týká výkladu směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „směrnice 93/13“²). Projednávaná věc je součástí série věcí, které se dostaly před Soudní dvůr a které se týkají maďarské právní úpravy smluv o spotřebitelském úvěru denominovaných v cizí měně³.

2. Předmětná věc však nastoluje zásadní otázky týkající se povinnosti vnitrostátního soudu přezkoumat z moci úřední (*ex officio*) zneužívající povahu ujednání spotřebitelských smluv v souladu s judikaturou Soudního dvora k výkladu směrnice 93/13. Zaprvé jde o otázku, zda se přezkum zneužívajících ujednání vnitrostátním soudem z moci úřední musí týkat všech smluvních ujednání, i když se ujednání netýkají předmětu žaloby, a zadruhé jde o otázku, do jaké míry má vnitrostátní soud provádět šetření z moci úřední za účelem získání nezbytných právních a skutkových poznatků k provedení tohoto přezkumu?

3. Projednávaná věc proto Soudnímu dvoru poskytuje cennou příležitost, aby rozvinul a zpřesnil svou judikaturu ke směrnici 93/13 a zejména aby objasnil rozsah povinnosti vnitrostátního soudu provést šetření z moci úřední vyplývající z přelomového rozsudku ze dne 9. listopadu 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659).

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288.

3 – Viz zejména rozsudky ze dne 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367); ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) a ze dne 14. března 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207); viz rovněž stanoviska generálního advokáta N. Wahla ve věci Sziber (C-483/16, EU:C:2018:9), generálního advokáta E. Tančeva ve věci OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:303) a generálního advokáta N. Wahla ve věci Dunai (C-118/17, EU:C:2018:921).

II. Právní rámec

A. Unijní právo

4. Článek 4 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Aniž je dotčen článek 7, posuzuje se zneužívající povaha smluvního ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy, které provázely její uzavření, a na všechna ostatní ujednání smlouvy nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází.“

5. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotýcných zneužívajících ujednání.“

6. Článek 7 odst. 1 směrnice 93/13 dále stanoví:

„Členské státy zajistí, aby v zájmu spotřebitelů a soutěžitelů byly k dispozici odpovídající a účinné prostředky zabráňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve smlouvách, které uzavírají prodávající nebo poskytovatelé se spotřebiteli.“

B. Vnitrostátní právo

7. Ustanovení § 3 odst. 2 zákona č. III o občanském soudním řádu z roku 1952 (A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. Törvény, dále jen „občanský soudní řád“), použitelné v rozhodné době, stanoví:

„Pokud zákon nestanoví jinak, je soud vázán návrhovými žádáními a tvrzeními účastníků řízení. Soud návrhová žádání a tvrzení účastníků nezohledňuje podle formy, ale podle jejich obsahu.“

8. Ustanovení § 23 odst. 1 písm. k) občanského soudního řádu stanoví:

„Do pravomoci obecních soudů patří [...] žaloby na určení zneužívající povahy smluvních ujednání.“

9. Ustanovení § 73/A odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu stanoví:

„Právní zastoupení je povinné: [...] ve věcech v pravomoci obecního soudu ve všech fázích v řízení v prvním stupni a rovněž v řízení o opravném prostředku [...].“

10. Ustanovení § 213 odst. 1 občanského soudního řádu stanoví:

„Rozhodnutí obsažené v rozsudku se vztahuje na všechna návrhová žádání v dané věci, nebo ve spojených věcech podle § 149.“

11. Ustanovení § 215 občanského soudního řádu dále stanoví:

„Rozhodnutí nemůže jít nad rámec návrhových žádání. To platí rovněž pro vedlejší návrhová žádání (úroky, poplatky atd.).“

III. Skutkové okolnosti původní řízení a předběžné otázky

12. Podle předkládacího rozhodnutí uzavřela dne 13. prosince 2007 paní Györgyné Lintner jako spotřebitelka smlouvu o úvěru s finanční institucí UniCredit Bank Hungary Zrt. (dále jen „UniCredit Bank Hungary“), která byla denominovaná ve švýcarských francích, ale poskytnutá a splatná v maďarských forintech, a zajištěná hypotečním zástavním právem (dále jen „smlouva“)⁴.

13. G. Lintner měla za to, že smlouva obsahuje určitá ujednání, která lze považovat za zneužívající, a proto dne 18. července 2012 podala proti UniCredit Bank Hungary žalobu k Fővárosi Törvényszék (Městský soud v Budapešti). G. Lintner se svou žalobou domáhala, aby předkládající soud určil neplatnost bodů 7.2.2, 7.3 a 7.4 smlouvy, na jejichž základě byla UniCredit Bank Hungary oprávněna jednostranně změnit smlouvu, a určil, že tyto klauzule pro ni ode dne uzavření smlouvy nejsou závazné. Jako právní základ žaloby uvedla mimo jiné směrnici 93/13.

14. Předkládající soud žalobu zamítl rozsudkem ze dne 29. srpna 2013. G. Lintner proti tomuto rozsudku podala opravný prostředek.

15. Usnesením ze dne 1. dubna 2014 Fővárosi Ítéltábla (Odvolací soud hlavního města Budapešť, Maďarsko) uvedený rozsudek zrušil a vrátil věc předkládajícímu soudu k opětovnému přezkumu a vydání nového rozhodnutí.

16. Jak je uvedeno v předkládacím rozhodnutí, Fővárosi Ítéltábla (Odvolací soud hlavního města Budapešť) v uvedeném usnesení mimo jiné konstatoval, že účinné uplatnění směrnice 93/13 je možné, pouze pokud vnitrostátní soud z úřední moci přezkoumá celou spornou smlouvu, a v případě, že konstatuje zneužívající povahu některých ujednání, se spotřebitele musí zeptat, zda má v úmyslu namítat také zneužívající povahu jiných ujednání. V této souvislosti předkládající soud vycházel z bodů 1, 2, 4, 10.4 a 11.2 smlouvy, spolu s body 1.8, III.13.4, III.18.1 odst. 1, 4 a 5 a III.18.2 písm. j) všeobecných smluvních podmínek platných pro smlouvy s fyzickými osobami, které jsou nedílnou součástí smlouvy. Uvedený soud dal předkládajícímu soudu pokyn, aby G. Lintner vyzval k vyjádření, zda si přeje namítat zneužívající povahu ujednání uvedených v usnesení, nebo jiných ujednání smlouvy a zda pro případ zrušení uvedených ujednání připouští, aby ji smlouva zavazovala.

17. Ze spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že zástupce G. Lintner doplnil dne 5. července 2014 původní žalobu tak, že má předkládající soud kromě neplatnosti ujednání uvedených v původní žalobě určit neplatnost i všech ujednání uvedených v usnesení ze dne 1. dubna 2014.

4 – Je třeba poznamenat, že definice „spotřebitele“ a „prodávajícího nebo poskytovatele“ se nacházejí v čl. 2 písm. b) a písm. c) směrnice 93/13. S výhradou ověření vnitrostátním soudem na základě předkládacího rozhodnutí předpokládám, že situace, která je předmětem původního řízení, spadá do oblasti působnosti směrnice 93/13.

18. Usnesením ze dne 26. října 2015 předkládající soud G. Lintner vyzval, aby předložila návrh na uplatnění právních důsledků neplatnosti smlouvy v souladu s vnitrostátní právní úpravou týkající se úvěrových smluv v cizí měně, která byla přijata v roce 2014. Tato právní úprava zahrnuje zejména zákon DH1⁵ a zákon DH2⁶, které obsahují ustanovení upravující určení zneužívající povahy ujednání obsažených v takových smlouvách a vztahujících se k pravomoci věřitele jednostranně měnit smlouvu (dále jen „právo na jednostrannou změnu“) a rozdílů mezi nákupním a prodejním směnným kurzem dotčené měny (dále jen „rozdíl mezi směnnými kurzy“) a z toho vyplývající důsledky⁷.

19. Podle předkládacího rozhodnutí předkládající soud usnesením ze dne 7. prosince 2015 řízení ukončil, jelikož žalobkyně výzvě nevyhověla. G. Lintner proti tomuto usnesení podala opravný prostředek.

20. Usnesením ze dne 29. března 2016 Fővárosi Ítéltábla (Odvolací soud hlavního města Budapešť) potvrdil usnesení předkládacího soudu ze dne 7. prosince 2015 v části o zneužívající povaze ujednání týkajících se práva na jednostrannou změnu a rozdílů mezi směnnými kurzy, která jsou uvedena v zákoně DH1 a v zákoně DH2. Ve zbývajících částech však uvedené usnesení zrušil a věc vrátil předkládacímu soudu k opětovnému přezkumu a vydání nového rozhodnutí. Uvedený soud měl za to, že ačkoli ujednání uvedená v zákoně DH1 a v zákoně DH2 již nemohou být předmětem soudního rozhodnutí⁸, G. Lintner nadále uplatňovala své nároky, pokud jde o určení zneužívající povahy ujednání uvedených v usnesení odvolacího soudu ze dne 1. dubna 2014. Odvolací soud tedy rozhodl, že předkládací soud musí v rámci opětovného přezkumu meritorně rozhodnout o ostatních návrhových žádáních G. Lintner.

21. Na tomto základě předkládající soud v předkládacím rozhodnutí uvedl, že má z úřední moci přezkoumat smluvní ujednání, proti kterým G. Lintner jakožto účastnice původního řízení jednajících prostřednictvím právního zástupce v prvním stupni nic nenamítala, ani v odůvodnění své žaloby neuvedla skutková tvrzení, z nich by bylo možné vyvodit, že se domáhá také určení zneužívající povahy ujednání označených Fővárosi Ítéltábla (Odvolací soud hlavního města Budapešť) v jeho usnesení ze dne 1. dubna 2014.

22. Po zohlednění judikatury Soudního dvora⁹ se předkládající soud domnívá, že není jasné, do jaké míry musí na základě správného výkladu směrnice 93/13 vnitrostátní soud z moci úřední přezkoumat zneužívající povahu každého smluvního ujednání a do jaké míry je soud při tomto přezkumu vázán návrhovými žádáními žalobce, vezmeme-li v úvahu, že podle maďarského práva je v případech, jako je projednávaná věc, v nichž se žalobce domáhá určení neplatnosti zneužívajících smluvních ujednání, povinné právní zastoupení.

5 – A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény [zákon XXXVIII z roku 2014 o specifických záležitostech týkajících se rozhodnutí Kúria (Nejvyšší soud, Maďarsko) o harmonizaci judikatury ve věcech smluv o úvěru uzavřených mezi finančními institucemi a spotřebiteli, dále jen „zákon DH1“].

6 – A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény [zákon XL z roku 2014 o ustanoveních týkajících se vyúčtování podle zákona XXXVIII z roku 2014 o specifických záležitostech týkajících se rozhodnutí Kúria (Nejvyšší soud) o harmonizaci judikatury ve věcech smluv o úvěru uzavřených mezi finančními institucemi a spotřebiteli, a dalších ustanoveních, dále jen „zákon DH2“].

7 – V tomto ohledu viz rozsudky 31. května 2018, Sziber (C-483/16, EU:C:2018:367); ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) a ze dne 14. března 2019, Dunai (C-118/17, EU:C:2019:207).

8 – Přestože předkládací rozhodnutí neuvádí podrobnosti, lze shrnout, že – jak uvedla maďarská vláda ve svém vyjádření – zákon DH1 považoval za ze zákona zneužívající ujednání týkající se práva na jednostrannou změnu a rozdílů mezi směnnými kurzy, takže soudní přezkum takových ujednání již nebyl nutný. Viz poznámka pod čarou 7 tohoto stanoviska.

9 – Předkládací soud odkazuje na rozsudky ze dne 4. června 2009, Pannon (C-243/08, EU:C:2009:350) a ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88).

23. Za výše uvedených okolností se Fővárosi Törvényszék (Městský soud v Budapešti) rozhodl přerušit původní řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Má být čl. 6 odst. 1 [směrnice 93/13] – i s ohledem na vnitrostátní právní úpravu, která stanoví povinné právní zastoupení v soudním řízení – vykládán v tom smyslu, že každé smluvní ujednání musí být z hlediska jeho možné kvalifikace jako zneužívajícího posuzováno jednotlivě, a to bez ohledu na otázku, zda je pro účely rozhodnutí o návrhovém žádání skutečně třeba zabývat se všemi smluvními ujednáními?
- 2) Nebo má být čl. 6 odst. 1 [směrnice 93/13] na rozdíl od toho, co se uvádí v první otázce, vykládán v tom smyslu, že k určení zneužívající povahy ujednání, kterého se týká návrhové žádání, je třeba posoudit všechna ostatní ujednání smlouvy?
- 3) Může kladná odpověď na druhou otázku znamenat, že zneužívající povahu dotčeného ujednání lze prokázat pouze po posouzení celé smlouvy, takže nelze posuzovat zneužívající povahu jednotlivých prvků smlouvy samostatně a nezávisle na ujednání napadeném žalobou?“

IV. Řízení před Soudním dvorem

24. Fővárosi Törvényszék (Městský soud v Budapešti) v předkládacím rozhodnutí uvedl, že Fővárosi Ítéltábla (Odvolací soud hlavního města Budapešť) podal žádost o rozhodnutí o předběžné otázce ve věci C-51/17, OTP Bank a OTP Faktoring, jejíž pátá předběžná otázka je relevantní pro předběžné otázky v projednávané věci. Předkládající soud proto Soudní dvůr v předkládacím rozhodnutí požádal, aby uvedené dvě věci spojil.

25. Rozhodnutím předsedy Soudního dvora byla projednávaná věc přerušena do vyhlášení rozsudku ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750).

26. Po předložení uvedeného rozsudku předkládajícímu soudu se Soudní dvůr předkládajícího soudu dotázal, zda si přeje v řízení o předběžné otázce pokračovat. Předkládající soud odpověděl kladně dne 16. října 2018.

27. Písemná vyjádření předložily UniCredit Bank Hungary, maďarská vláda a Evropská komise. Uvedení účastníci se rovněž zúčastnili jednání, které se konalo dne 19. září 2019.

V. Shrnutí vyjádření účastníků řízení

28. UniCredit Bank Hungary tvrdí, že všechny tři předběžné otázky je třeba zodpovědět tak, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 neukládají, aby vnitrostátní soudy z moci úřední přezkoumávaly zneužívající povahu smluvních ujednání, která nebyla spotřebitelem napadena a která se netýkají smluvních podmínek, na něž se vztahuje žaloba. Jak Soudní dvůr obdobně uvedl v odpovědi na pátou předběžnou otázku ve věci OTP Bank a OTP Faktoring¹⁰, vnitrostátní soud musí z moci úřední přezkoumávat zneužívající ujednání, pouze pokud má k dispozici právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem a pokud je dotčené ujednání relevantní pro rozhodnutí o žalobě a věcně a logicky s ním souvisí. Určí-li soud na základě spisu případnou zneužívající povahu ujednání, na které se nevztahují závěry žaloby, ale které s nimi souvisí, musí zajistit, aby takové zneužívající ujednání spotřebitele nezavazovalo, ale přezkum z moci úřední by se neměl vztahovat na celou smlouvu, pokud to žalobce nenavrhne, a spočívá ve vyhledání ujednání, která lze považovat za zneužívající.

10 – UniCredit Hungary Bank odkazuje na rozsudek ze dne 20. září 2018 (C-51/17, EU:C:2018:303, body 90 a 91).

29. Podle UniCredit Bank Hungary je tento závěr v souladu se zásadami rovnocennosti a efektivity, jelikož soud není na základě vnitrostátního práva oprávněn přezkoumávat z moci úřední ujednání, která nejsou nezbytná pro rozhodnutí o žalobě, a spotřebiteli není bráněno v tom, aby namítal zneužívající povahu ujednání, které v dotčeném sporu nebylo posuzováno, v pozdějším řízení¹¹. Kromě toho Soudní dvůr nikdy nerozhodl, že existuje povinnost provést neomezený přezkum z moci úřední¹², – a jak uvedená společnost zdůraznila na jednání – a povinnost přezkoumat z moci úřední všechna smluvní ujednání by vedla k nejistotě ohledně předmětu sporu a založila by překážku věci pravomocně rozhodnuté ve vztahu k celé smlouvě, takže jiný soud by se od takového rozhodnutí nemohl odchýlit, ani smlouvu přezkoumat.

30. Maďarská vláda tvrdí, že na první otázku je třeba odpovědět záporně. Vnitrostátní soud nemusí přezkoumávat, zda lze každé jednotlivé smluvní ujednání považovat za zneužívající. Z ujednání, jejichž zneužívající povahy se účastníci řízení nedovolávali, musí soud z moci úřední posoudit ta ujednání, jejichž zneužívající povahu lze jasně určit jakožto skutkovou otázku na základě dostupných důkazů. Tento přístup zohledňuje dispoziční zásadu i zásadu ochrany zájmů spotřebitele, zajišťuje řešení v souladu s těmito dvěma zásadami a je rovněž v souladu s unijní judikaturou, podle níž je přezkum zneužívajícího ujednání podmíněn tím, že jsou k dispozici právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem.

31. Maďarská vláda tvrdí, že na základě judikatury Soudního dvora¹³ není ve vztahu k přezkumu z moci úřední významné, zda je spotřebitel zastoupen advokátem. Kromě toho vede-li posouzení důkazů na základě důkazních návrhů účastníků řízení při zohlednění žaloby a vyjádření žalovaného k jasnému závěru, že je ujednání, které nebylo účastníky řízení namítáno, zneužívající, musí soud z moci úřední určit zneužívající povahu tohoto ujednání, ale nemá-li soud k dispozici právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem, nemůže tak učinit, jelikož není možné z moci úřední uvést důkaz. Jak maďarská vláda uvedla na jednání, judikatura Soudního dvora k povinnosti vnitrostátního soudu provést šetření z moci úřední je spojena s oblastí působnosti směrnice 93/13, a pro případ, že existují známky toho, že by ujednání mohlo být zneužívající, ale soud potřebuje další důkazy, aby si o této otázce vytvořil názor, maďarské právo stanoví, že soud o této možnosti informuje účastníky řízení a spotřebitel tak může rozšířit svou žalobu a založit do spisu relevantní dokumentaci.

32. Maďarská vláda odkazuje na podporu svého tvrzení na některá stanoviska Kúria (Nejvyšší soud, Maďarsko)¹⁴, z nichž zejména vyplývá, že musí-li soud z moci úřední přezkoumávat zneužívající povahu určitého ujednání, musí účastníkům řízení umožnit se k tomuto bodu vyjádřit, aby bylo zabráněno „překvapivým rozhodnutím“, která účastníci řízení neočekávali. Maďarská vláda rovněž upozorňuje na souhrnné stanovisko skupiny pro analýzu judikatury Kúria (Nejvyšší soud) o zneužívajících ujednáních v úvěrových smlouvách¹⁵, podle něhož mimo jiné musí soud v žalobách spotřebitele na určení neplatnosti zneužívajících ujednání podle unijního práva z ujednání, která spotřebitel nenamítal, ověřit pouze ta, která jsou nezbytná pro výklad ustanovení nutných pro posouzení žaloby nebo vyjádření žalovaného, nebo ta, která mohou ovlivnit použití těchto ustanovení, a podle něhož soud při posuzování, zda jsou taková ujednání zneužívající, nesmí rozhodnout nad rámec skutkových zjištění učiněných na základě důkazních návrhů účastníků řízení, veřejně dostupných nebo obecně známých skutečností.

11 – UniCredit Bank Hungary odkazuje na rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Bank Primus (C-421/14, EU:C:2016:69, bod 52).

12 – UniCredit Bank Hungary odkazuje zejména na rozsudky ze dne 9. listopadu 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659), ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349), ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88) a ze dne 30. května 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340).

13 – Maďarská vláda odkazuje zejména na rozsudky ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88) a ze dne 30. května 2013, Jörös (C-97/11, EU:C:2013:340).

14 – Maďarská vláda odkazuje na stanovisko 1/2005 (VI. 15.) PK a stanovisko 2/2010 (VI. 28.) PK Kúria (Nejvyšší soud).

15 – „Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága kölcsönszerződéseknél” („Použitelnost právních následků neplatnosti v případě úvěrových smluv“), 2015, dostupný na https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/osszefoglalo_velemenyi_i.pdf.

33. Maďarská vláda tvrdí, že na druhou otázku je třeba odpovědět tak, že ze směrnice 93/13 a judikatury Soudního dvora vyplývá, že za účelem posouzení, zda je ujednání, o něž se opírá žaloba, zneužívající, je třeba posoudit také všechna ostatní ujednání smlouvy. Během tohoto posouzení může vnitrostátní soud z moci úřední určit, že jsou určitá ujednání smlouvy, kterých se spotřebitel nedovolával, zneužívající. Vnitrostátní soud však musí z moci úřední určit zneužívající povahu pouze těch ujednání, u nichž pro to má k dispozici nezbytné právní a skutkové poznatky.

34. Maďarská vláda je obdobně toho názoru, že třetí otázka by měla být zodpovězena kladně, tedy že je-li posouzení provedeno v mezích žaloby a vnitrostátní soud rozhodne na základě právních a skutkových poznatků, které má k dispozici, že smluvní ujednání je jasně a zjevně zneužívající, musí to z moci úřední zohlednit, i když to účastníci řízení nenavrhlí.

35. Komise tvrdí, že Soudní dvůr by měl na všechny tři otázky odpovědět tak, že čl. 4 odst. 1 a čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 je třeba vykládat tak, vnitrostátní soud, který má rozhodnout o zneužívající povaze ujednání smluv uzavřených se spotřebiteli, má při posuzování těchto ujednání zohlednit okolnosti smlouvy a všechna její ostatní ujednání, a při určení zneužívající povahy smluvního ujednání rozhodnout po zohlednění těchto faktorů nebo zajistit, aby smlouva mohla nadále existovat bez zneužívajícího ujednání. Povinnost vnitrostátního soudu přezkoumat z moci úřední zneužívající povahu smluvních ujednání spadajících do oblasti působnosti směrnice 93/13 nesahá tak daleko a nevyžaduje, aby vnitrostátní soud přezkoumal zneužívající povahu každého jednotlivého smluvního ustanovení, pokud si to spotřebitel nepřeje, za podmínky, že spotřebitel na základě vnitrostátního procesního práva, zejména na základě překážky věci pravomocně rozsouzené, neztratí své právo napadnout ujednání, která nebyla namítána v původním řízení, jinou žalobou.

36. Komise s odkazem na judikaturu Soudního dvora¹⁶ tvrdí, že ačkoli čl. 4 odst. 1 a čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 nevyžaduje, aby vnitrostátní soud při celkovém posouzení smlouvy přezkoumal každé jednotlivé ujednání, narazí-li soud v rámci takového posouzení na jiná ujednání, která lze považovat za zneužívající, musí to za účelem zajištění účinku čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 sdělit účastníkům řízení a vyzvat spotřebitele, aby upravil svou žalobu. Žaloba představuje meze soudního přezkumu z moci úřední podle směrnice 93/13 a pro úroveň ochrany zaručenou uvedenou směrnicí není významné, zda je spotřebitel zastoupen advokátem. Jak Komise uvedla na jednání, soud musí z moci úřední přezkoumat všechna ujednání, u nichž existuje podezření, že jsou zneužívající, má-li k dispozici právní a skutkové poznatky, a dle judikatury Soudního dvora¹⁷ musí soud z moci úřední rovněž provést šetření, v rámci něhož může účastníky řízení vyzvat, aby předložili relevantní listinné důkazy, aby soud mohl rozhodnout, zda je dané ujednání zneužívající.

VI. Posouzení

37. Mé posouzení je rozděleno do dvou částí. V části A se budu zaprvé zabývat první otázkou, jelikož se týká rozsahu povinnosti vnitrostátního soudu z moci úřední přezkoumat zneužívající povahu smluvních ujednání podle čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13. V části B zadruhé společně posoudím druhou a třetí otázku, jelikož se také týkají posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání podle čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 vnitrostátním soudem.

16 – Komise odkazuje zejména na rozsudky ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164) a ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283).

17 – Komise odkazuje na rozsudky ze dne 9. listopadu 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659) a ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88).

A. První otázka

38. Předkládající soud si svou první otázkou v podstatě přeje zjistit, zda je vnitrostátní soud na základě čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 povinen z moci úřední přezkoumat zneužívající povahu všech smluvních ujednání, i když nejsou nezbytná pro rozhodnutí o nárocích účastníků řízení v projednávané věci, a to při zohlednění zásad občanského procesního práva, podle něhož se uplatní dispoziční zásada a zásada, že soud může přezkoumávat pouze na základě návrhových žádání (*ne ultra petita*), spolu s právními předpisy maďarského práva týkajícími se právního zastoupení (viz body 7 až 11 tohoto stanoviska).

39. Dospěl jsem k závěru, že vnitrostátní soud je na základě čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 povinen z moci úřední přezkoumat zneužívající povahu smluvních ujednání, která souvisí s předmětem sporu a jsou spojena s právními nebo skutkovými poznatky ve spise.

40. Za účelem odpovědi na otázku se nejprve budu zabývat rozsahem povinnosti vnitrostátního soudu provádět přezkum zneužívajících ujednání z moci úřední. Poté analyzuji rozsah povinnosti vnitrostátního soudu provést šetření z moci úřední. Nakonec se budu zabývat případným významem právního zastoupení spotřebitele.

1. Rozsah povinnosti přezkumu zneužívajících ujednání z moci úřední

41. Úvodem je třeba poznamenat, že se Soudní dvůr první předběžnou otázkou v projednávané věci ve své judikatuře dosud nezabýval. Jak uvedla společnost UniCredit Bank Hungary ve svém vyjádření, v dosavadní judikatuře Soudního dvora týkající se přezkumu zneužívajících ujednání podle směrnice 93/13 vnitrostátním soudem z moci úřední obecně nebylo pochyb o tom, že předmětná smluvní ujednání jsou základem žaloby nebo byla předmětem sporu před předkládajícím soudem¹⁸.

42. Kromě toho se Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750) zabýval jinou otázkou. Předkládající soud se svou pátou otázkou¹⁹ tázal, zda může s ohledem na dispoziční zásadu z moci úřední posoudit případnou zneužívající povahu ujednání, na která spotřebitel jakožto žalobce na podporu jím uplatňovaného nároku nepoukázal. Soudní dvůr ve svém rozsudku²⁰ konstatoval, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládány v tom smyslu, že vyžadují, aby vnitrostátní soud z moci úřední posoudil, a to i bez návrhu spotřebitele v postavení žalobce, je-li to nezbytné, zneužívající povahu jakéhokoli smluvního ujednání, pokud má tento soud k dispozici právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem. Ačkoli je tedy rozsudek ve věci OTP Bank a OTP Faktoring pro projednávanou věc relevantní, nezabýval se otázkou, do jaké míry se přezkum zneužívajících ujednání vnitrostátním soudem z moci úřední vztahuje na všechna smluvní ujednání.

18 – Viz například rozsudky ze dne 9. listopadu 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, zejména body 49, 52 a 56), ze dne 30. května 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, zejména body 15 až 17, 21 a 23) a ze dne 17. května 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, bod 30).

19 – Viz rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, body 33 a 34).

20 – Viz rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, body 84 až 91).

43. Dispoziční zásada je, obecně řečeno, hlavní zásadou občanskoprávního řízení ve všech členských státech se zvláštním významem pro spotřebitelské žaloby před vnitrostátními soudy²¹. Podle této zásady řízení zahajují nebo končí účastníci řízení a ti také určují jeho předmět a v důsledku toho se tedy soud musí vyjádřit ke všem předloženým návrhům a výlučně k nim (*ne ultra petita*)²².

44. V tomto kontextu lze mít za to, že judikatura Soudního dvora k přezkumu zneužívajících ujednání podle čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vnitrostátním soudem z moci úřední má vliv na působení dispoziční zásady v tom smyslu, že vnitrostátní soud má zaujmout aktivní roli při namítání zneužívající povahy ujednání ve spotřebitelských smlouvách z moci úřední, i když by v důsledku toho vnitrostátní soud podle vnitrostátního procesního práva překročil předmět řízení vymezený jeho účastníky²³.

45. Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 vyžaduje, aby členské státy stanovily, že zneužívající ujednání nejsou pro spotřebitele závazná²⁴, zatímco podle čl. 7 odst. 1 ve spojení s bodem 24 odůvodnění uvedené směrnice musí členské státy zajistit odpovídající a účinné prostředky zabraňující dalšímu používání zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách²⁵. Ačkoli na základě těchto ustanovení vznikla rozsáhlá judikatura²⁶, nastíním platné zásady vyplývající z této judikatury, které jsou pro mé posouzení projednávané věci nejpříležitější.

21 – V tomto ohledu viz zpráva vypracovaná konsorciem evropských univerzit v čele s Institutem Maxe Plancka pro procesní právo v Lucembursku a zadaná Evropskou komisí, „An evaluation study of national procedural laws and practices in terms of their impact on the free circulation of judges and on the equivalence and effectiveness of the procedural protection of consumers under EU consumer law“, JUST/2014/RCON/PR/CIVI/0082, Strand 2, Procedural Protection for Consumers, červen 2017 (dále jen „hodnotící studie“), body 289 až 295. Může být užitečné poznamenat, že tato zásada byla vyjádřena v různých jazykových verzích jako např. v nizozemské („lijdelijkheidsbeginsel“), francouzské („principe dispositif“), německé („Dispositionsgrundsatz“), maďarské („rendelkezési elv“) a španělské („principio dispositivo“) jazykové verzi.

22 – Viz například rozsudek ze dne 7. srpna 2018, Hochtief (C-300/17, EU:C:2018:635, bod 52 a citovaná judikatura), stanoviska generálního advokáta D Ruiz-Jaraba Colomera ve věci Vedral v OHIM (C-106/03 P, EU:C:2004:457, body 28 až 30), generální advokátky J. Kokott ve věci Duarte Hueros (C-32/12, EU:C:2013:128, bod 32) a generálního advokáta P. Mengozzi ve věci British Airways v. Komise (C-122/16 P, EU:C:2017:406, body 84 a 85), které uvádějí, že zásada *ne ultra petita* je nerozlučně spjata s dispoziční zásadou.

23 – Viz například Anthi Beka, *The Active Role of Courts in Consumer Litigation: Applying EU Law of the National Courts' Own Motion* (Intersentia 2018) s. 123–125 a tam uvedené citace. Jak Soudní dvůr připustil ve svém rozsudku ze dne 7. června 2007, van der Weerd a další (C-222/05 až C-225/05, EU:C:2007:318, bod 40) týkajícím se použití unijního práva vnitrostátními soudy z moci úřední, přístup Soudního dvora v oblasti unijního spotřebitelského práva, a zejména směrnice 93/13 se liší od přístupu v sérii rozhodnutí vyplývajících z rozsudku ze dne 14. prosince 1995, van Schijndel a van Veen (C-430/93 a C-431/93, EU:C:1995:441). Pro podrobnější informace viz například Beka, citace výše, kapitola 2, Arthur Hartkamp a kol. (eds.), *Cases, Materials and Text on European Law and Private Law* (Hart 2017) kapitola 7.

24 – Viz například rozsudky ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, body 41 a 42) a ze dne 17. května 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, body 27 a 35). Soudní dvůr uvedl, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 je závazné ustanovení, které musí být považováno za normu rovnocennou vnitrostátním pravidlům, která mají vnitrostátního právního řádu status kogentních norem.

25 – Viz například rozsudky ze dne 30. dubna 2014, Kásler a Káslerné Rábai (C-26/13, EU:C:2014:282, bod 78) a rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 86).

26 – Obecně viz například Oznámení Komise, Pokyny k výkladu a uplatňování směrnice Rady 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 2019, C 323, s. 4) (dále jen „oznámení Komise“), část 5. Jak je uvedeno ve zmíněném dokumentu, vedle judikatury zakládající povinnost přezkumu zneužívajících ujednání podle směrnice 93/13 vnitrostátním soudem z moci úřední existuje významná judikatura vztahující se k jejímu použití v rámci různých vnitrostátních procesních pravidel zahrnující posouzení jejich souladu se zásadami, jako že taková pravidla nesmí být méně příznivá než pravidla, která upravují podobné vnitrostátní žaloby (zásada rovnocennosti) a nesmějí v praxi vést k tomu, že je uplatňování práv plynoucích z unijního práva nemožné či nepřiměřeně obtížné (zásada efektivity), spolu se zásadou účinné soudní ochrany.

46. Soudní dvůr rozhodl, počínaje jeho prvotním rozsudkem ve věci Océano Grupo Editorial and Salvat Editores²⁷, že systém ochrany zavedený směrnicí 93/13 spočívá na myšlence, že se spotřebitel nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu nebo poskytovateli z hlediska vyjednávací síly i úrovně informovanosti, což ho vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž může ovlivnit jejich obsah²⁸. S cílem zajistit ochranu podle uvedené směrnice nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem může být narovnáno pouze pozitivním zásahem, vnějším ve vztahu ke smluvním stranám²⁹.

47. Právě v kontextu těchto úvah Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní soud má při výkonu funkcí, které mu ukládá směrnice 93/13, povinnost zkoumat zneužívající povahu smluvního ujednání z úřední povinnosti, a odstraňovat tak nerovnováhu, která existuje mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem³⁰. Tuto povinnost vnitrostátního soudu je třeba považovat za nezbytnou k tomu, aby byla spotřebiteli zajištěna účinná ochrana zejména s ohledem na nezanedbatelné nebezpečí, že tento spotřebitel o svých právech neví nebo je vykonává s obtížemi³¹.

48. V tomto kontextu je povinnost (nikoliv pravomoc) vnitrostátního soudu, kterou Soudní dvůr jasně uznává od rozhodnutí ve věci Pannon³², přezkoumat z moci úřední zneužívající povahu smluvních ujednání podle směrnice 93/13 podmíněna tím, že vnitrostátní soud má k dispozici právní a skutkové poznatky nezbytné za tímto účelem³³. Jestliže tyto poznatky k dispozici nemá, není vnitrostátní soud schopen provést přezkum případné zneužívající povahy smluvního ujednání podle uvedené směrnice³⁴.

49. V projednávané věci jsem na základě předchozí judikatury a zejména podmínky, že vnitrostátní soud musí mít k dispozici právní a skutkové poznatky nezbytné k provedení posouzení z moci úřední, dospěl k závěru, že se povinnost vnitrostátního soudu přezkoumat z moci úřední zneužívající ujednání podle směrnice 93/13 vztahuje pouze na smluvní ujednání, která souvisí s předmětem sporu a jsou spojena s právními nebo skutkovými poznatky v soudním spise.

50. Lze mít za to, že tento navrhovaný přístup je v souladu s dispoziční zásadou, jelikož nejde nad rámec sporu vymezeného účastníky řízení. Jak uvedl jeden komentátor: „I když je zásada projednací, podle níž náleží vymezení předmětu sporu účastníkům řízení] *zmírněna* za účelem vyvážení přirozeného nerovného postavení účastníků řízení, neznamená to, že se tím v řízení ve spotřebitelských věcech uplatní zásada vyšetřovací. Požadavek na zachování skutkového vymezení sporu je ‚hranice‘, kterou soudy nesmějí překročit.“³⁵

27 – Viz rozsudek ze dne 27. června 2000 (C-240/98 až C-244/98, EU:C:2000:346, body 25 až 29).

28 – Viz například rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia (C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 49 a citovaná judikatura).

29 – Viz například rozsudek ze dne 17. května 2018, Karel de Grote – Hogeschool Katholieke Hogeschool Antwerpen (C-147/16, EU:C:2018:320, bod 28 a citovaná judikatura). V tomto ohledu měl Soudní dvůr za to, že i když směrnice 93/13 ukládá vnitrostátnímu soudu povinnost konat aktivně ve prospěch spotřebitele, neznamená to, že vnitrostátní soud musí zcela nahradit úplnou nečinnost spotřebitele. Viz například rozsudek ze dne 1. října 2015, ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, bod 62 a citovaná judikatura). V projednávané věci mohou zejména existovat rozpory mezi soudním spisem předloženým Soudnímu dvoru a některými vyjádřeními účastníků řízení; zejména tvrzení, že zákony DH1 a DH2 byly důvodem, proč předkládající soud ukončil nové řízení (viz body 17 až 20 tohoto stanoviska) se zdá být v rozporu s vyjádřením UniCredit Bank Hungary na jednání v tom smyslu, že G. Lintner nereagovala na výzvu předkládajícího soudu, aby uvedla, jaká ujednání napadá pro zneužívající povahu. Vzhledem k tomu, že tyto otázky spadají do pravomoci předkládajícího soudu, nebudu se jimi dále zabývat.

30 – Viz například rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 87 a citovaná judikatura).

31 – Viz například rozsudek ze dne 20. září 2018, OTP Bank a OTP Faktoring (C-51/17, EU:C:2018:750, bod 88 a citovaná judikatura).

32 – Rozsudek ze dne 4. června 2009, Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, body 32, 35), v tomto ohledu viz rovněž rozsudek ze dne 28. července 2016, Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602, body 28 až 31).

33 – Viz například rozsudky ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 46) a ze dne 30. května 2013, Jörös (C-397/11, EU:C:2013:340, bod 28).

34 – V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711, bod 47) a usnesení ze dne 28. listopadu 2018, PKO Bank Polski (C-632/17, EU:C:2018:963, bod 38).

35 – Beka (viz poznámka pod čarou 23 výše), s. 77 a 192.

51. Jak uvedli všichni účastníci řízení v projednávané věci, přístup, podle něhož je vnitrostátní soud povinen provést neomezený přezkum zneužívající povahy smluvních ujednání podle směrnice 93/13 z moci úřední by naopak zřejmě byl v rozporu se základními zásadami občanského procesního práva členských států, včetně dispoziční zásady a zásady *ne ultra petita*.

52. Navrhovaný přístup zároveň zajišťuje systém ochrany, z něhož vychází směrnice 93/13, a aktivní roli vnitrostátního soudu při namítání zneužívající povahy ujednání, která nebyla zpochybněna spotřebitelem, z moci úřední v návaznosti na judikaturu Soudního dvora uvedenou v bodech 46 a 47 tohoto stanoviska³⁶.

53. Tento navrhovaný přístup je zřejmě také v souladu s judikaturou a praxí některých členských států³⁷. Například ve Francii jsou soudy ve spotřebitelských věcech povinny nepoužít zneužívající ujednání v případech, kdy zneužívající povaha vyplývá z okolností sporu³⁸. V Nizozemsku konstatoval Hoge Raad (Nejvyšší soud) ve svém rozsudku ve věci Heesakkers v. Voets³⁹, že pokud má soud nezbytné skutkové a právní informace, aby pojal podezření, že určitá dohoda spadá do oblasti působnosti směrnice 93/13 a obsahuje ujednání, které je zneužívající ve výše uvedeném smyslu, měl by věc přezkoumat, i když se žaloba nebo vyjádření žalovaného nezakládají na tvrzeních zaměřených na takový přezkum. Ve Španělsku z rozsudků Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) vyplývá, že soudce vnitrostátního soudu je povinen z moci úřední kontrolovat zneužívající povahu smluvních ujednání, jakmile k tomu má nezbytné právní a skutkové poznatky⁴⁰. Kromě toho vzhledem k vyjádření maďarské vlády (viz body 31 a 32 tohoto stanoviska) se přezkum vnitrostátního soudu z moci úřední v Maďarsku použije zřejmě na ujednání, jejichž zneužívající povahu lze určit na základě soudního spisu.

2. Šetření z moci úřední

54. S odkazem na vyjádření maďarské vlády a Komise (viz body 31 a 36 tohoto stanoviska) je třeba zohlednit, zda směrnice 93/13 vyžaduje v případě, že má vnitrostátní soud indicie či podezření, že smluvní ujednání, která se vztahují k předmětu sporu a jsou spojena s právními a skutkovými poznatkami v soudním spise, mohou být zneužívající, aby uvedený soud mohl provést šetření za účelem ověření této skutečnosti?

55. Jsem toho názoru, že čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 vyžadují, aby vnitrostátní soud mohl provést šetření z moci úřední, aby doplnil soudní spis, např. aby si od účastníků řízení vyžádal vysvětlení nebo listinné důkazy za účelem získání nezbytných právních a skutkových poznatků k provedení posouzení zneužívající povahy smluvního ujednání z moci úřední. K tomuto názoru jsem dospěl z následujících důvodů.

36 – Stojí za zmínku, že Komise hned zpočátku ve zprávě Komise k použití směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách, COM(2000) 248 final, 27. dubna 2000, část 4, s. 19-20, uvedla: „Je zřejmé, že hovoříme o pravomoci nebo povinnosti soudů posuzovat z moci úřední zneužívající povahu smluvních ujednání, která jsou relevantní pro rozhodnutí dotčeného sporu, a ne všech ostatních smluvních ujednání.“

37 – Viz např. Hartkamp a kol. (viz poznámka pod čarou 23 výše), s. 433–461 (obsahující komparativní analýzu judikatury k zneužívajícím ujednáním z Belgie, Francie, Maďarska, Itálie, Nizozemska, Polska, Španělska a Spojeného království).

38 – Viz článek R632-1 Code de la consommation (spotřebitelský zákoník) [anglický překlad založen na Beka (viz poznámka pod čarou 23 výše), s. 195 a 328–334]. Uvedené ustanovení stanoví: « Le juge peut relever d'office toutes les dispositions du présent code dans les litiges nés de son application. Il écarte d'office, après avoir recueilli les observations des parties, l'application d'une clause dont le caractère abusif ressort des éléments du débat.»

39 – Viz rozsudek Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud, Nizozemsko) ze dne 13. září 2013, 274 ECLI:NL:HR:2013:691 [anglické znění je založeno na Hartkamp a kol. (viz poznámka pod čarou 23 výše), s. 436–440, zejména s. 438]. Pro další podrobnosti viz například Alain Ancery a Bart Krans, „Consumer Protection and EU-Driven Judicial Activism in the Netherlands“, in Anna Nylund a Magne Strandberg (eds.), *Civil Procedure and Harmonisation of Law: The Dynamics of EU and International Treaties* (Intersentia 2019) 125, zejména s. 136–137.

40 – Viz například rozsudky Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) ze dne 4. června 2019, ECLI:ESTS:2019:1713 a 4. června 2019, ECLI:ESTS:2019:1942.

56. Ve věci VB Pénzügyi Lízing⁴¹ maďarský soud položil Soudnímu dvoru mimo jiné předběžnou otázku, zda má vnitrostátní soud, začne-li se zabývat otázkou, zda smluvní klauzule o výlučné místní příslušnosti nemá případně zneužívající charakter, povinnost zahájit vyšetřování z úřední povinnosti za účelem zjištění informací o právním a skutkovém stavu, které jsou nezbytné pro účely posouzení existence takové klauzule v případě, kdy vnitrostátní právo takové vyšetřování umožňuje pouze na návrh jednoho z účastníků řízení.

57. Soudní dvůr ve svém rozsudku⁴² konstatoval, že vnitrostátní soud musí přijmout z úřední povinnosti vyšetřovací opatření za účelem zjištění, zda klauzule o výlučné místní příslušnosti soudu uvedená ve smlouvě, která je předmětem sporu, jenž mu byl předložen, a která byla uzavřena mezi prodávajícím nebo poskytovatelem na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé, spadá do působnosti směrnice 93/13, a pokud ano, posoudit z úřední povinnosti možný zneužívající charakter takové klauzule. Soudní dvůr rozdělil přezkum do dvou fází a zdůraznil, že v první fázi musí soud „ve všech případech a bez ohledu na pravidla vnitrostátního práva“ určit, zda sporná klauzule spadá do působnosti uvedené směrnice, a pokud ano, ve druhé fázi je soud povinen posoudit z úřední povinnosti tuto klauzuli s ohledem na požadavky zneužívající povahy podle uvedené směrnice.

58. Soudní dvůr potvrdil své rozhodnutí ve věci VB Pénzügyi Lízing i v navazujících věcech, z nichž některé se týkaly klauzule o výlučné místní příslušnosti⁴³, nebo v nichž svůj závěr formuloval obecněji tak, že vnitrostátní soud musí přijmout z úřední povinnosti důkazní opatření za účelem zjištění, zda klauzule uvedená ve smlouvě, která byla uzavřena mezi prodávajícím nebo poskytovatelem na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé, spadá do působnosti směrnice, a pokud ano, posoudit z úřední povinnosti možný zneužívající charakter takové klauzule⁴⁴.

59. Přesto citovaná judikatura vyplývající z rozsudku ve věci VB Pénzügyi Lízing zřejmě nechala nezodpovězené otázky vztahující se zejména k otázce, zda je povinnost vnitrostátního soudu provést šetření z moci úřední omezena na oblast působnosti směrnice 93/13⁴⁵, nebo se může vztahovat rovněž na posouzení zneužívající povahy, nebo k otázce, co může takové šetření zahrnovat.

60. Z komparativního pohledu se zdá, že předpisy občanského soudního řízení členských států obecně soudům poskytují pravomoc vyzvat účastníky řízení k předložení dalších důkazů a poskytnutí vysvětlení, přičemž v členských státech existují rozdílné přístupy, pokud jde o tzv. skutečná „důkazní opatření“ – například v případě, kdy soudy z moci úřední shromažďují důkazy prostřednictvím výslechů svědků z moci úřední, vyžádání si důkazů od třetích osob z moci úřední, výslechu znalců z moci úřední nebo šetření na místě z moci úřední – která jdou nad rámec pouhých dotazů účastníkům řízení nebo žádosti o předložení dalších dokumentů⁴⁶.

41 – Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2010 (C-137/08, EU:C:2010:659, body 24, 25 a 45).

42 – Viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2010, VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, body 49 až 56). Srov. stanovisko generální advokátky V. Trstenjak ve věci VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:401, body 109 až 115).

43 – Viz například rozsudky ze dne 14. června 2012, Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, bod 44) a ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, bod 47). Viz rovněž stanovisko generální advokátky V. Trstenjak ve věci Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:74, zejména body 32 až 46).

44 – Viz rozsudky ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, bod 24), ze dne 9. července 2015, Bucura (C-348/14, nezveřejněný, EU:C:2015:447, bod 43) a ze dne 7. listopadu 2019, Profi Credit Polska (C-419/18 a C-483/18, EU:C:2019:930, bod 66). Viz rovněž například stanovisko generálního advokáta N. Wahla ve věci CA Consumer Finance (C-449/13, EU:C:2014:2213, bod 31), generálního advokáta M. Szpunara ve věci Finanmadrid EFC (C-49/14, EU:C:2015:746, bod 39) a generální advokátky J. Kokott ve věci Margarit Panicello (C-503/15, EU:C:2016:696, bod 142 poznámka pod čarou 70).

45 – V tomto ohledu viz Verica Trstenjak, „Procedural Aspects of European Consumer Protection Law and the Case Law of the CJEU“ (2013) *European Review of Private Law* 451, 468–472.

46 – Viz například hodnotící studie (viz poznámka pod čarou 21 výše), body 390 až 395. Jak je dále uvedeno v bodech 396 až 399 hodnotící studie, otázku postavení spotřebitele pro účely oblasti působnosti relevantní unijní směrnice lze považovat za součást úkolu soudu určit právní předpisy, které se vztahují na skutkové okolnosti věci při použití zásady *iura novit curia*. V tomto ohledu viz rozsudek ze dne 4. června 2015, Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, body 39 to 48).

61. Na tomto základě se lze domnívat, že šetření z moci úřední, které vnitrostátní soud provádí za účelem doplnění soudního spisu, například výzva účastníkům řízení k vysvětlení nebo předložení listinných důkazů, aby mohl dospět k závěru, zda je smluvní ujednání zneužívající, představuje vhodný způsob, jak zajistit systém ochrany spotřebitelů podle směrnice 93/13 tak, že je vnitrostátní soud schopen provést přezkum zneužívajících ujednání podle ustanovení uvedené směrnice z moci úřední.

62. Skutečnost, že Soudní dvůr ve své judikatuře zdůrazňuje, že pro použití směrnice 93/13 je třeba mít dostačující důkazy, lze považovat za argument ve prospěch závěru, že vnitrostátní soudy mají k dispozici dostatečné právní a skutkové poznatky pro přezkum z úřední povinnosti proto, že mohou v případě potřeby provést šetření z úřední povinnosti za tímto účelem.

63. Například ve věci *Profi Credit Polska*⁴⁷ Soudní dvůr konstatoval, že na základě zvláštních okolností uvedené věci, v níž vnitrostátní soud rozhoduje o žalobě týkající se smlouvy o spotřebitelském úvěru, přičemž má vážné pochybnosti o zneužívající povaze ujednání mezi účastníky řízení a nemá k dispozici nezbytné právní a skutkové poznatky, musí soud v souladu s čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 z moci úřední přezkoumat, zda jsou ujednání dohodnutá mezi účastníky řízení zneužívající, a v tomto hledu musí mít uvedený soud možnost požadovat, aby mu byly předloženy písemnosti, na jejichž základě byl návrh podán, aby tak mohl zajistit, že budou dodržena práva, která spotřebiteli dává tato směrnice. Soudní dvůr zdůraznil, že taková výzva není v rozporu s dispoziční zásadou, jelikož je součástí dokazování.

64. Naopak je třeba poznamenat, že Soudnímu dvoru nebyly předloženy žádné argumenty v tom směru, že by povinnost vnitrostátních soudů přijmout širší „důkazní opatření“ z úřední povinnosti, jak je uvedeno v bodě 60 tohoto stanoviska, byla nezbytná pro zajištění systému ochrany spotřebitelů podle směrnice 93/13 za konkrétních okolností projednávané věci. Tato otázka zůstává v zásadě v diskreční pravomoci vnitrostátního soudu na základě relevantních vnitrostátních procesních předpisů, za podmínky zachování souladu s unijním právem⁴⁸.

3. Právní zastoupení

65. Konečně jsem toho názoru, že za okolností projednávané věci nemá pro posouzení rozsahu přezkumu zneužívajících ujednání podle směrnice 93/13 vnitrostátním soudem z moci úřední význam otázka právního zastoupení.

66. Uznávám, že z komparativního pohledu je dokonce i v členských státech, které přísně dodržují dispoziční zásadu, míra, v níž soud aktivně zasahuje nebo i bez návrhu vznáší námitky, závislá na různých okolnostech, včetně toho, zda je účastník řízení zastoupen, a že v některých členských státech se za účelem omezení nerovného postavení účastníků řízení může od soudu očekávat, že bude aktivnější v případech, kdy slabší strana není zastoupena advokátem⁴⁹.

67. Jak však uvedla maďarská vláda, systém ochrany stanovený směrnicí 93/13 a povinnost vnitrostátního soudu provést z moci úřední přezkum zneužívajících ujednání vyplývající z judikatury Soudního dvora, jak je uvedena v bodech 46 a 47 tohoto stanoviska, je založen na nerovném postavení spotřebitele a prodávajícího nebo poskytovatele v době uzavření smlouvy a nikoli v době výkonu práv vyplývajících z této smlouvy.

47 – Viz rozsudek ze dne 7. listopadu 2019 (C-419/18 a C-483/18, EU:C:2019:930, zejména body 64, 66 až 68 a 77).

48 – V tomto ohledu viz stanovisko generální advokátky J. Kokott ve věci *Margarit Panicello* (C-503/15, EU:C:2016:696, body 142 až 145), která poznamenala, že by docházelo k problematickému stavu v případech, kdy by vnitrostátní soud disponoval nepřímými důkazy o zneužívající povaze určitých klauzulí, avšak kvůli omezení svých pravomocí by se jimi nemohl zabývat. V uvedené věci však měla generální advokátka za to, že dotčené vnitrostátní předpisy umožňují, aby soud zohlednil listinné důkazy, a že tyto předpisy lze vyložit tak, že v oprávněných případech umožňují širší vyšetřovací pravomoci, a směrnice 93/13 jim tedy nebrání. Soudní dvůr neměl příležitost o této otázce rozhodnout, jelikož rozhodl, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce není přípustná. Viz rozsudek ze dne 16. února 2017, *Margarit Panicello* (C-503/15, EU:C:2017:126).

49 – V tomto ohledu viz hodnotící studie (viz poznámka pod čarou 21 výše), zejména body 317 až 320 a 340 až 342.

68. Jak Soudní dvůr následně konstatoval ve věci Rampion a Godard⁵⁰, která se týkala výkladu unijní právní úpravy spotřebitelského úvěru⁵¹, skutečnost, že je řízení zahájeno z podnětu spotřebitele, který je v řízení zastoupen advokátem, neodůvodňuje odlišný závěr, pokud jde o nutnost připustit, aby soud mohl jednat i bez návrhu, neboť otázka přezkumu z moci úřední musí být vyřešena bez ohledu na konkrétní okolnosti věci. Toto odůvodnění se použije na posouzení přezkumu zneužívajících ujednání podle směrnice 93/13 vnitrostátním soudem z moci úřední, zejména přihlédneme-li k tomu, jak Soudní dvůr použil úvahy ze své judikatury ke směrnici 93/13 na okolnosti uvedené věci⁵².

69. S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že vnitrostátní soud je na základě čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 povinen přezkoumat z moci úřední zneužívající povahu smluvních ujednání, která se vztahují k předmětu sporu a jsou spojena s právními nebo skutkovými poznatky obsaženými v soudním spise. Uvedená ustanovení rovněž vyžadují, aby byl vnitrostátní soud schopen provést šetření z moci úřední za účelem doplnění soudního spisu tak, aby získal právní a skutkové poznatky nezbytné pro provedení takového přezkumu.

B. Druhá a třetí otázka

70. Svou druhou a třetí otázkou se předkládající soud v podstatě táže, zda v případě, že bude první otázka zodpovězena záporně, je vnitrostátní soud na základě čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 povinen při přezkumu zneužívající povahy konkrétního smluvního ujednání přezkoumat i zneužívající povahu všech ostatních smluvních ujednání.

71. Dospěl jsem k závěru, že na tyto otázky je třeba odpovědět tak, že vnitrostátní soud není na základě čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 povinen v rámci celkového posouzení smlouvy za účelem přezkumu zneužívající povahy konkrétního smluvního ujednání samostatně přezkoumat z moci úřední zneužívající povahu všech ostatních smluvních ujednání. Mé důvody pro tento závěr jsou následující.

72. Je třeba mít na paměti, že čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 v příslušné části stanoví, že „nepřiměřenost smluvní podmínky [se posuzuje] s ohledem na povahu zboží nebo služeb, pro které byla smlouva uzavřena, a s odvoláním na dobu uzavření smlouvy s ohledem na všechny okolnosti, které provázely uzavření smlouvy, a *na všechny další podmínky smlouvy* nebo jiné smlouvy, ze kterých vychází“⁵³. Uvedené ustanovení je součástí systému posuzování zneužívající povahy smluvních ujednání stanoveného ve směrnici 93/13⁵⁴.

73. Jak Soudní dvůr konstatoval ve věci Banif Plus Bank⁵⁵ s odkazem na uvedené ustanovení, k tomu, aby vnitrostátní soud mohl posoudit případný zneužívající charakter smluvní klauzule, na níž je založen návrh, který mu byl předložen, musí zohlednit všechny další klauzule smlouvy a nikoli pouze klauzule, na nichž je založen návrh, který mu byl předložen.

50 – Rozsudek ze dne 4. října 2007, Rampion a Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, bod 65), stanovisko generálního advokáta P. Mengozziho ve věci Rampion a Godard (C-429/05, EU:C:2007:199, bod 107). V tomto ohledu viz rovněž rozsudek ze dne 4. června 2015, Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, bod 47) a stanovisko generální advokátky E. Sharpston ve věci Faber (C-497/13, EU:C:2014:2403, bod 72).

51 – Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížení právních a správních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru (Úř. věst. 1987, L 42, s. 48; Zvl. vyd. 15/01, s. 326), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/7/ES ze dne 16. února 1998 (Úř. věst. 1998, L 101, s. 17; Zvl. vyd. 15/04, s. 36). Uvedená směrnice byla následně zrušena směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66).

52 – Viz rozsudek ze dne 4. října 2007, Rampion a Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, zejména body 60 a 63 a 69).

53 – Kurzivou zvýraznil autor stanoviska.

54 – Obecně viz například oznámení Komise (viz poznámka pod čarou 26 výše), část 3.

55 – Viz rozsudek ze dne 21. února 2013, Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88, body 37 až 41). Viz rovněž například rozsudek ze dne 16. ledna 2014, Constructora Principado (C-226/12, EU:C:2014:10, bod 24).

74. To znamená celkové posouzení ujednání smlouvy⁵⁶. Jak zdůraznil generální advokát H. Saugmandsgaard Øe, „[p]okud jde [...] o posouzení zneužívajícího charakteru, smluvní klauzule nemůže být oddělena od svého kontextu. Toto posouzení je tedy nikoli absolutní, ale spíše relativní, jelikož závisí na konkrétních skutečnostech souvisejících s uzavřením smlouvy, tedy na kumulativním účinku všech smluvních klauzulí.“⁵⁷

75. Vnitrostátní soud je tedy na základě čl. 4 odst. 1 směrnice 93/13 při přezkumu zneužívající povahy konkrétního ujednání povinen zohlednit všechna ostatní smluvní ujednání. To však neznamená, že je vnitrostátní soud povinen z moci úřední samostatně přezkoumat zneužívající povahu těchto ostatních ujednání v rámci tohoto posouzení na základě čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 uvedené směrnice.

76. Jak však uvedly maďarská vláda a Komise, vnitrostátní soud může v rámci takového celkového posouzení narazit na smluvní ujednání, která lze považovat za zneužívající a která je soud v souladu s judikaturou Soudního dvora (viz bod 48 tohoto stanoviska) povinen přezkoumat z moci úřední, má-li právní a skutkové poznatky, které jsou za tímto účelem nezbytné. Ačkoli nelze skutečnost, že vnitrostátní soud zohledňuje při posuzování zneužívající povahy konkrétního smluvního ujednání ostatní smluvní ujednání, považovat za totéž jako přezkum z moci úřední, může být argumentem pro provedení takového přezkumu jakéhokoliv z těchto ujednání, jsou-li k dispozici právní a skutkové poznatky, které jsou pro tento účel nezbytné.

77. S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že vnitrostátní soud není na základě čl. 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13 v rámci celkového posouzení smlouvy za účelem přezkumu zneužívající povahy konkrétního smluvního ujednání povinen samostatně přezkoumat z moci úřední zneužívající povahu všech ostatních smluvních ujednání.

VII. Závěry

78. Navrhuji, aby Soudní dvůr zodpověděl otázky položené Fővárosi Törvényszék (Městský soud v Budapešti, Maďarsko) následovně:

- „1) Článek 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách vyžadují, aby vnitrostátní soud z moci úřední přezkoumal zneužívající povahu smluvních ujednání, která se vztahují k předmětu sporu a která jsou spojena s právními nebo skutkovými poznatky obsaženými v soudním spise.
- 2) Článek 4 odst. 1, čl. 6 odst. 1 a čl. 7 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách nevyžadují, aby vnitrostátní soud v rámci celkového posouzení smlouvy za účelem přezkumu zneužívající povahy konkrétního smluvního ujednání samostatně přezkoumal z moci úřední zneužívající povahu všech ostatních smluvních ujednání.“

56 – Viz například rozsudek ze dne 21. dubna 2016, Radlinger a Radlingerová (C-377/14, EU:C:2016:283, bod 95).

57 – Stanovisko generálního advokáta H. Saugmandsgaarda Øe ve věci Biuro podróży Partner (C-119/15, EU:C:2016:387, bod 44).